

סיפורה של אשת בעל הלב השתול

ניגשתי שוב לחדרו כדי לראותו, לפני ש-
אני שוכבת לישון. אבל ראיתי שהחדר שלו
מלא רופאים. אפילו פרופסור מוריס לוי
הרועק במיוחד בטלפון מהבית שלו והיה
שם. ראיתי שהם עסוקים ולא רציתי להפ-
רע.

ניגשתי לחדר הרופאים שבאותו מסדרון,
במחלקה לניתוחי לב, שם נתנו לי מזה
לישון, ושם ישנתי כל הלילות מאז שתלו
לו את הלב החדש, חוץ משני לילות ש-
ישנתי בבית. נכנסתי למיטה. בחדר שקי
יכולתי לשמוע את פעימות הלב של בעלי
שהושמעו ברמקול: "תק-תק-תק..." שכב-
תי ככה הרבה זמן כשבאוזנים שלי הקול
של הלב החדש שלו. ידעתי שאם אני שו-
מעת את זה, הכל בסדר. סימן שהוא עוד
חי. נרדמתי.

*** בריתה בדרך לחתונה

ביום חמישי בבוקר קמתי. יצאתי ל-
מיסדרון וראיתי את האחיות. ראיתי ש-
העניינים שלהן למטה. אז רק שמתי לב ש-
אני לא שומעת יותר את הלב של ז'אק.
הבנתי הכל. הבנתי שהוא מת.
ובאותו רגע יכולתי לראות את כל ה-
חיים שלנו יחד, מהיום שראיתי אותו בפעם
הראשונה.

זה היה בשנת 1947, אני חושבת. הייתי
או בחורה צעירה בת 17. רציתי לעלות
לארץ-ישראל עם כל המשפחה שלי. ניגשתי
למשרדי הסוכנות היהודית באלג'יריה, כדי
לראות מה אפשר לעשות. ז'אק היה האיש
שקיבל אותי.

הוא היה אז בחור יפה בן 23, שהיה ב-
מחתרת הציונית באלג'יר. בסוכנות הוא
עבד בהתנדבות כדי לארגן את העניינים של
עליה ב'. אמרתי לו שאנחנו רוצים לעלות
לארץ-ישראל. אז לא היתה עליה מצפון.
אפריקה לארץ. קודם היו מעבירים לצרפת,
ומשם באוניות לארץ-ישראל.

ז'אק אמר לי שבאותו זמן נותנים רק
ליהודים ממרוקו נסוע לצרפת, מפני ש-
היו אז פרעות ביהודי מרוקו. הוא אמר לי
להגיד שאני ממרוקו ואז אולי יעזרו לי.
ניגשתי לשליח הארץ-ישראלי שעבד שם ו-
אמרתי לו שאני ממרוקו. סידרו לנו נסיעה
באוניה לצרפת.

בצרפת הכניסו אותנו למחנה פליטים ב-
מרסיי. אני הייתי חולה מהנסיעה, ובאחד
הלילות ביקשו להביא לי רופא. פתאום, איך
שהייתי חולה, ראיתי אותו, את ז'אק. הוא
היה בא כל פעם לצרפת לגייס כספים בש-
ביל העליה מאלג'יריה. הוא הביא לי אחוז
ושמיכות ואחר-כך גם רופא.

סולם - הסוד!
גופתו עטופת התכריכים של יצחק סולם, שתול-הלב הראשון
בישראל, שנפטר לפני שבוע, מורדת אל תוך הקבר, כשידיו
של הקברן העומד בתוך הכור, מושטות לעברה ומסביב עומד הקהל שחלק לו כבוד אחרון.

הוא לקח איתו את לבי!

ז'אק! אתה שומע אותי? זאת אני, אשתך
שרה! ז'אק! אם אתה שומע אותי עשה
סימן. ז'אק — זאת אני! אשתך אני יודעת
שאתה יכול לשמוע אותי! תעשה סימן ב-
עניים שאתה שומע!
ז'אק...

עמדת ליד מיטת
בעלי יצחק סולם,
בבית-החולים ביי-לי-
סון, הוא שכב ללא
תנועה בעיניים עצומות. דיברתי אליו. הר-
גשתי איך שהעיניים שלו מתנועעות כשאני
מדברת. הוא בטח שמע אותי. פיתאום הוא
פתח את עיניו והסתכל אלי. רק הרופאים
יכולים לקבוע אם הוא ראה אותי או לא.
אבל אני בטוחה שהוא הכיר אותי. אחרי-כך

מאת שרה סולם

הוא עצם את העיניים שלו שוב.
בוה-אחר-יה ניגשו אליו הילדים: איבון
בת ה-19, מול בת ה-18, אלי בן ה-16 וחיים
בן ה-14. כל אחד מהם ניגש למיטתו וקרא
לו בשמו. אחרי כ-
מה דקות הוא פתח
את עיניו, הסתכל,
עצם אותן שוב. "א-
בא", צעקו הילדים
שלנו, "אם אתה
שומע אותי, פתח את העיניים — אז אני
אדע שאתה שומע אותי". הוא פתח את
העיניים לכולם. גם לאמא שלו, לאחיו ליאון
ולאחותו קלמנטיין, שקראו לו בשמו.
זאת היתה הפעם האחרונה שהבטנו זה
לזו בעיניים. ביום הרביעי האחרון בלילה,

מתוך האלבום המשפחתי של יצחק סולם
— יצחק סולם ואשתו שרה עם ארבעת
הבנימיו של הבן הצעיר; למעלה מוש-

בר-מצווה
אלי סולם, בכור בניו של יצחק סולם, עם
אביו ואמו בחגיגת הבר-מצווה שערכו לו לפ-
י שלוש שנים אלי — כיום בן 16 — מנגן בלהקת-קצב ישראלית
עם קדיש אלי סולם בן
שבוע שעבר
בל דלקת ריאות. הלב הש-